

**Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 60 hallituksen
esityksestä laiksi vuosilomalain muuttamisesta**

Eduskunta on 7 päivänä joulukuuta 1990 lähettänyt sosiaalivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 314 laiksi vuosilomalain muuttamisesta.

Valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 15 päivänä syyskuuta 1989 sosiaalivaliokuntaan lähettämän ed. Gustafssonin ym. lakialoitteen n:o 62/1989 vp. laiksi vuosilomalain muuttamisesta. Edelleen valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi eduskunnan 11 päivänä kesäkuuta 1987 sosiaalivaliokuntaan lähettämän ed. Gustafssonin ym. toivomusaloitteen n:o 879/1987 vp. sapattivuosisjärjestelmän toteuttamisesta, eduskunnan 19 päivänä toukokuuta 1989 sosiaalivaliokuntaan lähettämän ed. Laaksosen ym. toivomusaloitteen n:o 559/1989 vp. sapattivapaajärjestelmän toteuttamisesta sekä eduskunnan 11 päivänä toukokuuta 1990 sosiaalivaliokuntaan lähettämät ed. Juhantalon ym. toivomusaloitteen n:o 685 sapattivapaajärjestelmän toteuttamisesta ja ed. Laaksosen ym. toivomusaloitteen n:o 723 sapattivapaajärjestelmän toteuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavana ylitarkastaja Jouni Lemola työministeriöstä, lainopillinen asiamies Hannu Rau tiainen Suomen Työnantajain Keskusliitosta, asiamies Martti Virtanen Liiketyönantajain Keskusliitosta, lakimies Tuomo Mäkinen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä edustaen myös TVK:ta, STTK:ta ja Akavaa, apulaisosastopäällikkö Heikki Saipio Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta, lakimies Päivi Ahonen Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitosta, lakimies Sirpa Känninen Kunnallisvirkamiesliitosta, lakimies Sakari Karjalainen Kirkon Sopimusvaltuuskunnasta ja varatoimitusjohtaja Jussi Järventausta Suomen Yrittäjien Keskusliitosta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan vuosilomalakia muutettavaksi siten, että vuosilomaa voisi säästää pidettäväksi myöhemmin kuin

varsinaisena lomakautena. Vuosittain voisi työntekijä säästää enintään kuusi lomapäivää ja näin kerätä säästövapaan myöhemmin pidettäväksi yhdenjaksoiseksi vapaaksi. Vuosilomalakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että konkurssiin asettamispäivään mennessä kertyneet työntekijän lomapalkka ja lomakorvaus erääntyisivät konkurssiin asettamispäivänä ja näin ne voitaisiin maksaa heti työntekijälle palkkaturvana valtion varoista.

Ehdotettu lainsäädäntö on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1991.

Loman säästämisen voisi aloittaa jo lomanmääräytymisvuodelta 1990—91 ja säästövapaan voisi pitää ensimmäisen kerran 2 päivänä toukokuuta 1992 alkavalla lomakaudella. Konkurssien osalta lakia sovellettaisiin 1 päivänä huhtikuuta 1991 tai sen jälkeen asetettuihin konkursseihin.

Lakialoitteessa n:o 62/1989 vp. ehdotetaan vuosilomalakia muutettavaksi siten, että työntekijälle annettaisiin oikeus säästää vuosittain vuosilomasta yksi viikko pidettäväksi myöhemmin. Säästämistä suoritettaisiin vähintään viideltä ja enintään kahdeksalta vuodelta ja säästetty loma tulisi pitää kymmenen vuoden kuluessa ensimmäisestä säästöstä.

Toivomusaloitteessa n:o 879/1987 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin sapattivuosisjärjestelmän eri vaihtoehtojen selvittämiseksi ja toteuttamiseksi Suomessa.

Toivomusaloitteessa n:o 559/1989 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi kiireesti toimenpiteisiin sapattivapaajärjestelmän toteuttamiseksi 1990-luvun alusta alkaen.

Toivomusaloitteessa n:o 685 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin sapattivapaajärjestelmän toteuttamiseksi.

Toivomusaloitteessa n:o 723 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että

hallitus ryhtyisi kiireesti toimeen sapattivapaa-järjestelmän perusteiden ja sisällön selvittämiseksi niin, että sitä voitaisiin ryhtyä sovelta-
maan vuoden 1992 alusta lukien.

Valiokunta pitää hyvänä lakiesitykseen sisältyvää menettelyä, jolla työntekijä voi kerätä myöhemmin pidettäväksi yhdenjaksoiseksi pidemmäksi ajaksi vuosilomaansa. Tässä yhteydessä tulee selvittää myös muut vastaavantyyppiset mahdollisuudet tehdyn työajan tai sen korvausten muuttamisesta myöhemmin annettavalla säästövapaalla toteutettavaksi.

Vuosilomalain kokonaisuudistusta on jatkettava. Tässä työssä on otettava huomioon myös tämän lainmuutoksen johdosta saatavat kokeemukset, jotta järjestelmästä saadaan joustava ja säästövapaan tarkoitusperää toteuttava.

Säästövapaan käyttämisessä on tärkeää, että menettely voidaan toteuttaa työnantajan ja työntekijän välisellä sopimuksella. Tällöin voidaan työsuhteen molempien osapuolien tarpeet ottaa huomioon ja saavuttaa myös parhaiten lainmuutoksen tavoitteet.

Valiokunnan käsityksen mukaan yhden ongelman lainsäädännössä muodostaa se, että määräaikaisissa työsuhteissa olevien mahdollisuudet säästövapaan käyttämiseen ovat sängen rajoitetut tai jopa mitättömät. Säästövapaamenettelyn jatkokehittelyssä tulee pyrkiä luomaan myös näissä tapauksissa mahdollisuudet säästövapaan käyttöön. Säästövapaan jatkokehittä-

telyssä on kiinnitettävä huomiota myös mahdollisiin ongelmiin, joita syntyy työntekijän pitkistä poissaoloista.

Valiokunta pitää tärkeänä, että säästömenettely toteutetaan työsuhteisten kanssa samasta ajankohdasta myös viranhaltijoiden osalta.

Hallituksen esityksen perusteluihin viitaten sosiaalivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Edelleen sosiaalivaliokunta toteaa, että hallituksen esitys olennaisilta osiltaan toteuttaa lakialoitteeseen n:o 62/1989 vp. sisältyvän lakiehdotuksen, joten valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 62/1989 vp. sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Vielä valiokunta toteaa, että hallituksen esitys toteuttaa pääosin käsittelyyn otetut toivomusaloitteet, joten valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:ot 879/1987 vp., 559/1989 vp. sekä 685 ja 723 hylättäisiin.

Helsingissä 20 päivänä joulukuuta 1990

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinari (osittain), varapuheenjohtaja Louvo ja jäsenet Ala-Harja (osittain), Kankaanniemi, Koistinen, Kärhä, P. Leppänen, Mäkipää,

Nordman (osittain), Paavilainen, Rantanen, Rinne (osittain), Stenius-Kaukonen, Taina ja Väistö sekä varajäsenet Sasi ja Wahlström (osittain).

Vastalause

Sosiaalivaliokunnan mietintöön hallituksen esityksestä n:o 314 laiksi vuosilomalain muuttamisesta halumme esittää vastalauseenamme seuraavaa:

Yleisenä toteamuksena vuosiloman säästämistä koskevasta hallituksen esityksestä voidaan sanoa, että se on varsin vaatimaton askel kohti työntekijän ns. sapattivapaan toteuttamista.

Hallituksen esityksen mukaan työntekijä voi käyttää säästövapaapäivinä ainoastaan vuosiloman kesälomaosuuteen sisältyviä kahdeksaatoistapäivää ylittävää osaa vuosittaisista lomapäivistään, ei sen sijaan ns. talvilomapäiviä.

Tämä merkitsee sitä, että säästövapaata kertyy hitaasti ja toisaalta sitä, että työntekijä ei voi pitkäjänteisesti suunnitella lomapäiviensä säästämistä ja säästövapaan pitämistä, koska työnantajalla lakiesityksen mukaan olisi painavaan esteeseen vedoten mahdollisuus evätä työntekijältä lomapäivien siirto säästövapa-aikaan.

Lakiesityksen mukaan tällainen painava este voi olla vain säästämisestä työnantajalle tai liikkeen, laitoksen taikka viraston toiminnalle työpaikan koko ja käytetty tuotanto- ja palveluteknikka huomioon ottaen aiheutuva merkittävä haitta.

Käytännön työelämässä ja työoikeudessa työnantajalla on edelleen ns. tulkintaetuoikeus sen suhteen, mitä painavan esteen käsitteellä kussakin yksittäistapauksessa tarkoitetaan ja työntekijä on velvollinen noudattamaan työn-

antajan tulkintaa niin kauan kunnes neuvottelussa tai viime kädessä tuomioistuimessa tämä tulkinta osoitetaan virheelliseksi.

Työntekijä joutuu siten pitämään työnantajan määräämänä ajankohtana sellaisen vuosilomaosuuden, jonka hän olisi halunnut säästää, mutta jonka osalta työnantaja katsoo, ettei lomaa voida syystä tai toisesta säästää.

Mielestämme vuosiloma on työntekijän ansaitsemaa vapaata ja luonteeltaan sen tyyppinen palvelussuhteen ehto, että työntekijällä tulisi olla yksinomainen määräämisvalta siitä, käyttääkö hän oikeutta vuosiloman säästämiseen vai ei. Ruotsin vuosilomalakiin ei sisälly sen tyyppistä säästämisoikeuden rajoitusta kuin hallituksen lakiesityksessä on esitetty.

Vuosilomalain uudistustyötä tulisi kehittää edelleen niin, että myös ns. talvilomapäiviä voitaisiin käyttää säästövapaan kerryttämiseen. Tämän sisältöistä ajatusta valiokunnan olisi tullut mietinnössään myös edellyttää.

Edellä sanotun perusteella ehdotammekin,

että valiokunnan olisi tullut muuttaa esityksen 4 a § kuulumaan seuraavasti:

4 a §

Sen estämättä, mitä 4 §:ssä säädetään, työntekijällä on muutoin kuin talviloman osalta oikeus säästää 18 päivää ylittävää osa vuosittaisista lomapäivistään pidettäväksi seuraavalla lomakaudella tai sen jälkeen *säästövapaana*.

Helsingissä 20 päivänä joulukuuta 1990

Marjatta Stenius-Kaukonen

Pekka Leppänen

Jarmo Wahlström

